

Հայ պարբերական թերթերից արդեն յայտնի է ընթերցողին որ Մ. Ա. Ս. Էջմիածնի Տպարանը ժամակցում է Պետերբուրգի Ա. Տպարանական գործոց ցուցանանդին։ Տպարանին վարչությունը թերթերը տեղեկացաւ այդ մասին այնուամենայնիւ հարկաւոր թայլատուութիւնը ստանալուց յետոյ անմիջապէս ձեռնամուխ եղաւ ուղարկելու ցուցանանդիսին Մ. Ա. Տպարանում՝ առպագրուած՝ սկսեալ հանգուցեալ Երեւանցի Աիմէսն Պատուիրակութիւնից (1774 ից) ցարդ լոյս տեսած զըրբերից մի մի օրինակ, որքան հրատարակուող էր նախապէս ստանալով մեծ Պ. Ն. Բերբերանի հաճութիւնը, որով յանձն էր առնում լինել ներկայացուցիչ Մ. Ա. Տպարանի ուղարկուած նորա հասցէին ի ցոյց տրուելիք իրերը (էւս. 7-7-7) խնդրելով հոգաւ պատրաստել ցուցանանդիսին։

գիտում Տպարանիս համար յատկացեալ դարակը (էւս. 7-7-7) Եւսպէս տեղեկանում ենք Պետերբուրգի հայ ազգի յայտնի վաճառական Պ. Խոջանիսին յօժարութեամբ յանձնել անել ձրիաբար զարգարել գորգերով Տպարանիս մասը, առ որ Տպարանի վարչությունը յայտնում է շնորհակալութիւն մեծ. Պարաններին այդ ջանից համար։

Տպարանի 125 ամեայ գոյութեան փերայ այն է 1774 1895 թ. մի որոշ գաղափար կազմելու համար, առաջ ենք բերում այստեղ հետեւեալ նկարագրութիւնը, որը հայ հոռութեամբ Մ. Էջմիածնի և Վ. Ն. Զարկիկապատկերներով զարդարուած յայտարարութեան մեծով տպագրուած ցուցահանդիսում ձրիաբար բաշխուած էր այցելուաց որ ցուցահանդիսի փերայ տեսութիւն անող ՕԵՅՅՈՐԵ, թերթը

նոյնութեամբ տպագրել է իւր № 5 ի մէջ.

Ս. Է. Ջ. Մ. Ի. Ը. Ն. Ի. Տ. Պ. Ը. Ն. Ի. Գ. Ը. Ն. Կ. Ը.

Վերջին նկատարարութիւններից երեւում է, որ հայկական առաջին տպարանը հիմնուել է Վենետիկում 1512 թ. ունի Եակոբի աշխատութեամբ։ Զանազան ժամանակներում՝ Հայոց տպարաններ հաստատուել են նաեւ Կ. Պոլսում, Եմստերդամում, Կալկաթայում, Իզմիւթում՝ եւ հայկական ուրիշ գաղութներում՝ համարեա ամենայն տեղ էլ այդ տպարանները հիմնուել են Ս. Էջմիածնի անունով, իսկ յաճախ նաեւ նրա օժանդակութեամբ։

Իսկ ընդ իջմիածնում տպարան հաստատուելու բոլորովին նարարտութիւն չկար Պարսկական անբիշ պատերազմների պատճառով։ Միայն ժ.Ը. դարում՝ շատ եղաւ

առաջին անգամ տպարան հաստատուելու Ս. Էջմիածնում։ Ճշմարիտ է թէ եւ դեռ ժ.Ը. դարում Եակոբ կաթողիկոսը մտադիր էր Ս. Էջմիածնում տպարան հիմնել եւ այդ նպատակով 1656 թուին Մատթէոս սարկաւազին Երեւնոսոք ուղարկեց, ըայց տեղական զանազան խաղաղասերները շնորհիւ նրա ձեռնարկութիւնը գլուխ շեկաւ։

Վերջապէս Սիմէոն կաթողիկոսը 1769 թուին ձեռնարկեց տպարանի հիմնարկութեան եւ ֆինդ տարուց ցնոյց տպագրեց առաջին գիրքը, դա Տօնարոյցն էր։ Բայց տպարանի սկզբնական կազմակերպութեան, մանաւանդ նրա ապագան հաստատուն հիմքերի վերայ դնելու համար դեռ շատ

արգելադրելով հանգամանքներ կալին. տղաքարանական պարզասիր մանաւանդ թուղթ բերել տալը շատ թանգ էր նստում: Եւ ահա նոյն Սիւնի կաթնուղիկոսի Լամբու Ս. Լժմիածնում թղթի գործարան հիմնուեց:

Դժբաղդարար Սիւնի կաթնուղիկոսի մահուանից յետոյ թէ գործարանը եւ թէ տպարանը անուշադրութեան մատնուեցան: Տպագրական գործը նրկարատեւ ու խիստ կռոյի մղեց շրջապատողների անտարբերութեան, մանաւանդ շրջակայ բարբառոս ցեղերի ղէմ. որոց Ս. Լժմիածնի հետ ունեցած ամեն մի ընդհարման միջոցին, տպարանը աւերման էր ենթարկուում, եւ տպագրական գործի յառաջադիմութիւնը արգելքի հանդիպում:

Ապա նոյն թերթը իւր X-6 ի մէջ գրում է հետեւեալը. «Արարձ միջոց մնացած մինչ ցուցահանդիսի բացուիլը, ցուցահանդիսի վարչութիւնը ստացաւ Իջմիածնից մի հեռագիր՝ որով հաղորդուեւէր՝ որ Սորին Սրբութիւնն՝ Ամենայն Հայոց Կաթնուղիկոս Մկրտիչ Ա. շատ ուշ խմանալով Տպարանական գործոց ցուցահանդիսի բացման մասին չէ կարողացել ժամանակին յայտնել իւր ցանկութիւնը՝ մասնակցելու ցուցահանդիսին, ի վերջոյ հարցնում էր թէ Իջմիածնի Տպարանի Լժմիածնէն համար տեղ կլինի՞ արդեօք, այդ հեռագրին ցուցահանդիսի ժողովի նախագահ Պ. Բ. Գօլիկէն անմիջապէս հեռագրաւ պատասխանեց, որ «Տպարանի համար պատուաւոր տեղ կը յատկացնուի» որից յետոյ Իջմիածնի տպարանի կառավարից, ստացուեցաւ տպարանի մասին ընդարձակ տեղեկութեամբ մի նամակ, յայտնելով թէ ուղարկուած է արդէն Ս. Իջմիածնի տպարանի ամբողջ ժողովածուն Այդ ժողովածուն ցու-

Միմիայն Գէորգ Դ-ի օրով, որ հայոց ամենալուսաւիտ կաթնուղիկոսներից մէկն էր, 70-ական թուականներին տպարանը կենդանութիւն ստացաւ, ոտի կանգնեց եւ աւելորդեց ամեն առաջադիմել սկսաւ: Տպարանի վրայ առանձին հոգս էր տանում նաեւ հանգուցեալ Մակար կաթնուղիկոսը, որ եւ յատուկ շնորհ կատոյց տպարանի համար: Եւ վերջապէս ներկայ մեյնախառ Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ Ամենայն Հայոց Սրբազնագոյն կաթնուղիկոսը, իւր յատուկ ուշադրութեամբ արժանացրեց վանական տպարանը, Եւրոպական կառարենագործուած տպարաններին հաւասարեցնելու:

ցահանդիսի վերջանալուց յետոյ կմնայ ցուցահանդիսի ժողովի լիազօր անօրէնութեանը, այս պարգիւր զնահատելի է նորանով, որ Կոյսերական ժողովրդական գրադարանը չունի նրման ժողովածու:

Ինչպէս յայտնի է նորին Սրբութիւն Ա. Կ. Սրբութեանը հայոց ամենատաղանդաւոր հեղինակներից մինն է, Նա ունի աչքի ընկնող բանաստեղծական տաղանդ եւ նուրբ փիլիսոփայական դիտողութիւն, Նա բանաստեղծ փիլիսոփայ է, յիսուսական թուականների վերջերում ՀԱՅԲԻՆԸ, ինչպէս կոչուեց նորան Հայերը, հրատարակել «Լրժըուի Աստուծական» անունով ամսաթերթը որ տըպագրուել է իւր հիմնած տպարանում:

Ս. Իջմիածնի տպարանի մասը գրաւում է բարձրաստիճան այցելուաց ուշադրութիւնը յոյց գրուած գրքերի մէջ զլիաւորապէս աչքի է ընկնում, մեծապիւր ձայնադրեալ Նարականը, իւր հայկական ձայնների շնորհ:

